

KRONOLOGIJA VAŽNIJIH DOGAĐAJA U 1944. GODINI¹

S v i b a n j

8. i 9. V — Održano je Treće zasjedanje ZAVNOH-a u Topuskom. ZAVNOH postaje vrhovno zakonodavno i izvršno predstavničko tijelo i najviši organ državne vlasti Federalne Hrvatske.
18. V — Prva sjednica novoosnovanog Predsjedništva ZAVNOH-a, koje se sastoji od 31 člana. Članovi Predsjedništva preuzimaju političko rukovodstvo nad odjelima ZAVNOH-a, čiji je broj povećan od 6 na 12 odjela.
- Predsjedništvo imenuje članove Zakonodavne komisije, osnovane posebnom odlukom Trećeg zasjedanja.
  - Osniva se Statistički ured pri Predsjedništvu ZAVNOH-a.
  - Posebnom odlukom osniva se pri Predsjedništvu Zemaljska komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njegovih pomagača (skraćeno: Zemaljska komisija za ratne zločine).
19. V — Povjereništvo za sudstvo Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije šalje upute svim zemaljskim antifašističkim vijećima o potrebi odvajanja sudske vlasti od izvršnih odbora NOO-a.
24. V — Vrhovni štab NOV i POJ donosi Uredbu o vojnim sudovima. Ukidaju se dotadašnji vojni sudovi komandi područja, brigada i odreda i osnivaju vojni sudovi korpusa, korpusne vojne oblasti i viši vojni sud.
25. V — Neuspjeli desantni napad Nijemaca i kvislinških jedinica na Drvar s ciljem da se zarobi maršal Tito, uništi Vrhovni štab i Nacionalni komitet oslobođenja Jugoslavije.

¹ *Napomena redakcije:* Ova je kronologija izrađena radi lakšeg snalaženja u dokumentima ovoga Zbornika, pa obuhvaća u pravilu samo one datume koji su u posrednoj ili neposrednoj vezi s djelovanjem samoga ZAVNOH-a u tom razdoblju. Pri izradi ove kronologije upotrijebljeni su ovi izvori:

a) dokumenti iz Arhiva Hrvatske u Zagrebu i Arhiva IHRPH.

b) Hronologija oslobodilačke borbe naroda Jugoslavije, 1941—1945, izd. Vojnoistorijskog instituta, Beograd, 1964.

c) Ilustrirana povijest NOB-e u Jugoslaviji 1941—1945, izd. Stvarnost, Zagreb, 1973.

Lipanj

4. VI — Anglo-američke trupe zauzele Rim. Povlačenje Nijemaca prema sjevernoj Italiji, na tzv. Gotsku liniju (Rimini—Pisa).
6. VI — Iskravanje zapadnih saveznika u Normandiji i otvaranje zapadnog evropskog fronta protiv Njemačke.
- sredina lipnja — Otok Vis postaje sjedište Centralnog komiteta KPJ, Vrhovnog štaba NOV i POJ, Predsjedništva AVNOJ-a i Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije.
- 14—16. VI — Pregovori na otoku Visu između delegacije Nacionalnog komiteta na čelu s maršalom Titom i designiranog predsjednika jugoslavenske kraljevske vlade u emigraciji dra Ivana Šubašića. Pregovori završeni 16. lipnja prvim sporazumom Tito-Šubašić. Emigrantska vlada priznaje nacionalne i demokratske tekovine koje su jugoslavenski narodi izvojevali u narodnooslobodilačkoj borbi i poziva sve jugoslavenske građane da se ujedine u zajednički front s NOVJ.
18. VI — Održana je druga sjednica Predsjedništva ZAVNOH-a. Zaključeno je da se sve upute i načelna rješenja odjela ZAVNOH-a podnose na mišljenje Zakonodavnoj komisiji, a ona ih onda sa svojim prijedlogom dostavlja Predsjedništvu na odobrenje.
- Predsjedništvo donosi odluku o ravnopravnoj upotrebi latinice i ćirilice na području Hrvatske. Uvodi se obavezno učenje oba pisma u svim školama Hrvatske. Utvrđuje se naziv 12 odjela ZAVNOH-a.
  - Imenuju se članovi Suda ZAVNOH-a i članovi Zemaljske komisije za ratne zločine.
- 25—27. VI — U Topuskom se održava Kongres kulturnih i javnih radnika Hrvatske, pristaša narodnooslobodilačkog pokreta.

Srpanj

- prva polovina — Odjel informacija ZAVNOH-a dostavlja svim oblasnim i okružnim NOO-ima opširne upute o dopisničkoj službi.
5. VII — Sud ZAVNOH-a počinje raditi.
9. VII — Predsjednik kraljevske emigrantske vlade dr Ivan Šubašić upoznaje preko Radio-Londona svjetsku javnost o sporazumu koji je u lipnju postigao na Visu s maršalom Titom o zajedničkoj suradnji.
12. VII — Odjel financija ZAVNOH-a šalje svim odjelima okružnicu o načinu njihova financiranja.
20. VII — Neuspjeli atentat na Hitlera.
- potkraj srpnja — Okružnica Odjela za obnovu zemlje ZAVNOH-a o hitnim zadacima na ekonomskoj obnovi.

K o l o v o z

1. VIII — Upute Odjela narodne prosvjete ZAVNOH-a o organizaciji prosvjetnog rada na terenu.
6. VIII — Sastanak u Caserti (južna Italija) između maršala Tita i generala Wilsona, komandanta savezničkih snaga na Sredozemlju. Dogovorena materijalna opskrba NOV sa strane zapadnih saveznika, bolnička njega ranjenih jugoslavenskih partizana u savezničkim bolnicama u Italiji, osnivanje jedinica zrakoplovstva NOVJ uz pomoć saveznika i dr.
12. VIII — Sastanak Tito-Churchill u Napulju.
- 12—14. VIII — U Glini se održava Prvi kongres narodnih pravnika Hrvatske, na kojemu se raspravlja o mnogim važnim pitanjima daljnjeg razvitka revolucionarnog pravnog sistema u Hrvatskoj, a posebno o položaju Hrvatske u jugoslavenskoj federaciji. Kongres je zauzeo stav prema kriteriju određivanja ratnog zločina i utvrđivanju ratnih zločinaca.
16. VIII — Ponovni razgovori na otoku Visu između predstavnika Nacionalnog komiteta i jugoslavenske kraljevske emigrantske vlade.
- 24—25. VIII — U Topuskom održana treća sjednica Predsjedništva ZAVNOH-a. Prihvaćene upute o uređenju gospodarskih odjela. Donosi se odluka o stvaranju dviju novih komisija Predsjedništva: Vjerske komisije i Komisije za izradu prijedloga za uspostavljanje vlasti u novooslobođenim krajevima. Donesena je odluka o poništenju prisilnog katoličenja Srba na području NDH.
25. VIII — Oslobođen Pariz. Vlada Rumunjske objavila rat Njemačkoj. Finska zatražila primirje od SSSR.
31. VIII — Crvena armija ušla u Bukurešt.

R u j a n

3. IX — Osnivanje Muzeja narodnog oslobođenja.
6. IX — Kapitulacija Bugarske.
— Okružnica Odjela narodnog gospodarstva ZAVNOH-a o osnivanju državnih nabavno-prodajnih poduzeća na oslobođenom području.
- sredina rujna — Osmi korpus NOVJ počeo s otoka Visa desantne operacije za oslobođenje dalmatinskih otoka. Do kraja rujna oslobođeni otoci Brač, Mljet, Korčula, Hvar, Šolta i poluotok Pelješac.
29. IX — Odjel za unutrašnju upravu ZAVNOH-a šalje upute o boljoj organizaciji rada NOO-a. Istoga dana šalje i upute o zadacima odsjeka za javni red i sigurnost na suzbijanju pojava kriminala.

Listopad

18. X — Oslobođen Dubrovnik.
20. X — Jedinice Prve armijske grupe NOV i POJ i jedinice Trećeg ukrajinskog fronta Crvene armije oslobađaju Beograd, nakon sedmodnevnih ogorčenih borbi.
24. X — Upute Odjela narodnog gospodarstva ZAVNOH-a o prometu stokom i rukovanju stočnim putnicama.
25. X — Upute Odjela narodnog gospodarstva ZAVNOH-a o organizaciji tehničkih radionica.
26. X — Oslobođen Split.
27. X — Odjel narodnog gospodarstva ZAVNOH-a izdaje upute o organizaciji trgovine.
29. X — Okružnica Predsjedništva ZAVNOH-a upućena oblasnim i okružnim NOO-ima o odvajanju sudova od izvršnih odbora NOO-a.
30. X — Oslobođen Zadar.

Studenj

2. XI — Drugi sporazum Tito-Šubašić sklopljen u Beogradu; njime su postavljena načela o organizaciji privremene jedinstvene državne vlasti Demokratske Federativne Jugoslavije.
15. XI — Upute Odjela za pravosuđe ZAVNOH-a o preuređenju sudova.
16. XI — Upute Odjela za pravosuđe ZAVNOH-a o postupanju sudova u krivičnim stvarima.
— Upute Odjela za pravosuđe ZAVNOH-a za rad sudova u krivičnim stvarima.
— Upute Odjela za pravosuđe ZAVNOH-a o postupanju sudova u građanskim parničnim stvarima.
— Upute Odjela za pravosuđe ZAVNOH-a o izvršenju.
21. XI — Izvještaj Zemaljske komisije za ratne zločine Predsjedništvu ZAVNOH-a o cjelokupnom dotadašnjem radu komisije.
28. XI — Okružnica Odjela unutrašnje uprave ZAVNOH-a o uvjetima za uzimanje na rad u NOO-e bivših državnih službenika starog režima.

Prosinac

3. XII — Prijedlog Odjela za financije ZAVNOH-a za osnivanje Hrvatske narodne banke.
4. XII — Završena kninska operacija oslobođenjem Knina; time je čitava Dalmacija oslobođena od okupatora.
5. XII — Upute Odjela za unutrašnju upravu ZAVNOH-a o osnivanju seoske milicije.

10. XII — Održana je četvrta sjednica Predsjedništva ZAVNOH-a. Umjesto dotadašnjeg Odjela narodnog gospodarstva osnivaju se tri nova odjela ZAVNOH-a: poljoprivrede, šumarstva, obrta, trgovine i industrije. Drug Vladimir Bakarić, tajnik Zemaljskog odbora JNOF Hrvatske, izabire se za člana Predsjedništva ZAVNOH-a. Formira se državni odbor za pomoć Dalmaciji, Hrvatskom primorju, Gorskom kotaru i Lici. Javno se pohvaljuju Centralna kazališna družina »August Cesarec« i osoblje štamparija »Vjesnik« i »Naprijed« za predan i uspješan rad.
15. XII — Upute Odjela narodne prosvjete o radu narodnih sveučilišta.
21. XII — Odjel za pravosuđe ZAVNOH-a izradio nacrt uputa za izvršenje kazni i nacrt uputa za organizaciju zavoda za maloljetne prestupnike.